

24.4.2024

Yksityinen tiekunta urakan kilpailuttajana

Avustuksen saajan tulee selvittää ja ottaa toiminnassaan huomioon mahdollinen velvollisuutensa noudattaa hankintalainsäädäntöä (laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016).

Lain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Yleisiä periaatteita kilpailutukseen (koskee sekä hankintalain mukaisia, että hankintalain kynnysarvojen alle jääviä hankkeita)

Urakoita teetettäessä on sovellettava seuraavia yleisiä periaatteita:

- Hankinnat on pääsääntöisesti kilpailutettava. Kilpailuttamatta jättäminen voi tulla kysymykseen vain poikkeuksellisesti.
- Kaikkia kilpailuun osallistumaan halukkaita ja tarjouksen jättäneitä on kohdeltava tasapuolisesti ja syrjimättömästi.
- Avustuksen saajan tulee huomioida hankinnoissaan voimassa olevat Euroopan unionin ja YK:n asettamat pakotteet. Avustuksen saajan on varmistettava, ettei myönnettyä avustusta suoraan tai välillisesti käytetä tavalla, joka olisi pakotemääräysten vastaista. Avustuksen saajan tulee varmistaa, ettei avustettavan hankkeen toimittajiin tai sen omistajiin (konsultit, urakoitsijat, materiaalin toimittajat) kohdistu pakotteita. Avustuksen saajan tulee ilmoittaa avustuksen myöntäjälle viipymättä, jos avustusta on käytetty pakotteiden vastaisesti.
- Tarjousten avaustilaisuuteen ja arviointiin ei saa osallistua henkilö, jonka yksityinen etu saattaa olla ristiriidassa tiekunnan edun kanssa.
- Tarjouskilpailun ratkaisusta on tehtävä kirjallinen perusteltu päätös pöytäkirjaan. Pöytäkirja ja voittaneen tarjouksen asiakirjat on toimitettava ELY-keskukselle viipymättä, kuitenkin ennen töiden aloittamista. Tiekkunnan tulee säilyttää asiakirjat, jotka on pyydettyä esitettävä.
- Yksityisteiden valtionavustuksia koskevien hankkeiden kilpailutuksissa tulee lähtökohtaisesti käyttää muita urakkamuotoja kuin ST-mallia. ELY-keskus voi perustelluista syistä sallia ST-mallin käytön, jos hankintayksikkö voi osoittaa urakkamallin olevan kokonaistaloudellisesti kannattavin (Traficom tiedote 12.3.2024 TRAFICOM/135534/03.04.03.00/2024)

1 Hankintasäännösten soveltaminen yksityiseen tiekuntaan

Yksityistä tiekuntaa pidetään julkisena hankintayksikkönä, mikäli valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön kohteelle myöntämän tuen määrä on yhteensä yli puolet hankinnan arvosta ja tällöin tiekkunnan tulee urakoita teettäessään noudattaa hankintasäännöksiä.

24.4.2024

Noudatettavaksi tulee Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (hankintalaki) 1397/2016.

Hankintalakia sovelletaan kansalliset kynnysarvot ja EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin eli nämä kynnysarvot ylittävät hankinnat täytyy kilpailuttaa hankintalain menettelysäännösten mukaisesti.

Kansallisen kynnysarvon ylittävät hankinnat (ns. kotimainen hankinta)	Tavara- ja palveluhankinnat	60 000 euroa (alv 0 %)
	Rakennusurakat	150 000 euroa (alv 0 %)
EU-kynnysarvot ylittävät hankkeet (ns. EU-hankinta)	Tavara- ja palveluhankinnat	221 000 euroa (alv 0 %)
	Rakennusurakat	5 548 000 euroa (alv 0 %)

Hankintalaki säätelee kilpailuttamista eri tavalla riippuen siitä, onko kysymyksessä kotimainen vai EU-hankinta. Seuraavassa käsitellään vain kansallisia hankintoja, koska yksityistiekuntien hankinnat eivät käytännössä ylittäne EU-kynnysarvoja.

2 Hankintalain mukainen kilpailuttaminen

Tarjoajia on kohdeltava tasapuoleisesti ja hankintalain periaatteita on noudatettava; tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu, avoimuus ja suhteellisuus. Tarjousten avaustilaisuuteen ja arviointiin ei saa osallistua henkilö, jonka yksityinen etu saattaa olla ristiriidassa tiekunnan edun kanssa.

Tarjouskilpailun ratkaisusta on tehtävä kirjallinen perusteltu päätös pöytäkirjaan.

Seuraavat hankintaan liittyvät asiakirjat on toimitettava ELY-keskukselle viipymättä, kuitenkin ennen töiden aloittamista:

- sähköisessä HILMA-ilmoituskanavassa julkaistu hankintailmoitus
- tarjouspyyntö
- saadut tarjoukset
- hankintapäätös perusteluineen

Tiekunnan tulee säilyttää kaikki kilpailutukseen liittyvät asiakirjat ja ne tulee pyydetessä esittää ELY-keskukselle.

Näiden asiakirjojen perusteella ELY-keskus valvoo, että hankintalain mukaisena hankintayksikkönä toimiva tiekunta kilpailuttaa hankintansa asianmukaisesti. Jos tiekunta laiminlyö kilpailuvelvoitteensa, voidaan valtionavustusta koskeva päätös kumota valtionavustuslain 21 §:n perusteella.

24.4.2024

2.1 Kilpailuttaminen

Urakoita teetettäessä on sovellettava seuraavia yleisiä periaatteita:

- Hankinnat on pääsääntöisesti kilpailutettava. Kilpailuttamatta jättäminen voi tulla kysymykseen vain poikkeuksellisesti.
- Kaikkia kilpailuun osallistumaan halukkaita ja tarjouksen jättäneitä on kohdeltava tasa- puolisesti ja syrjimättömästi.
- Avustuksen saajan tulee huomioida hankinnoissaan voimassa olevat Euroopan unionin ja YK:n asettamat pakotteet. Avustuksen saajan on varmistettava, ettei myönnettyä avustusta suoraan tai välillisesti käytetä tavalla, joka olisi pakotemääräysten vastaista. Avustuksen saajan tulee varmistaa, ettei avustettavan hankkeen toimittajiin tai sen omistajiin (konsultit, urakoitsijat, materiaalin toimittajat) kohdistu pakotteita. Avustuksen saajan tulee ilmoittaa avustuksen myöntäjälle viipymättä, jos avustusta on käytetty pakotteiden vastaisesti.

Kaikista hankintalain soveltamiseen piiriin kuuluvista hankinnoista on ilmoitettava julkisesti ja kilpailuttamisprosessi alkaa virallisesti hankintailmoituksen julkaisemisella. Kotimaisista hankinnoista ilmoitetaan tekemällä hankintailmoitus työ- ja elinkeinoministeriön järjestämässä sähköisessä ilmoituspaikassa, ns. HILMAssa. HILMAN osoite on www.hankintailmoitukset.fi.

Hankintailmoituksen tarkoituksena on tiedottaa tarjouskilpailusta avoimesti ja varmistaa todellisen kilpailun syntyminen.

Hankintalaissa ei ole enää säännöksiä kansallisista hankintamenettelyistä, vaan kansallisiin hankintoihin sovelletaan yleisiä hankintaoikeudellisia periaatteita (tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu, avoimuus ja suhteellisuus). Tiekunnalla on laaja hankintavalta sen suhteen, minkälaista menettelyä se haluaa käyttää kansallisen hankinnan kilpailuttamisessa. Tie kunta voi halutessaan käyttää samanlaisia menettelyjä kuin EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa, mukauttaa niitä tai se voi käyttää vuoden 2007 hankintalain mukaisia kansallisia menettelyjä (avoin ja rajoitettu menettely). Tie kunta voi käyttää myös sellaista menettelyä, jonka se on itse määritellyt.

Koska hankintalaissa ei enää määritellä käytettävää kansallista hankintamenettelyä lainkaan, tiekunnan on kuvattava käyttämänsä hankintamenettely hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Kuvaus tulee esittää siten, että tarjoajat pystyvät sen perusteella ennakoimaan käytetyn hankintamenettelyn luonnetta ja kulkua sekä tietävät oman roolinsa menettelyssä.

Kuvauksessa on kerrottava, miten hankintamenettely kokonaisuudessaan etenee. Kuvauksessa on hyvä mainita esimerkiksi, sisältääkö menettely tarjoajien määrän rajoittamista tai neuvottelukierroksia, missä vaiheessa tarjoajan odotetaan toimittavan dokumentteja tai tarjous hankintayksikölle ja minkälaisia vaatimuksia menettelyyn yleisesti liittyy.

Tie kunta voi käyttää esimerkiksi seuraavia kumotun hankintalain mukaisia kansallisia hankintamenettelyjä:

Rajoitettu menettely: Tarjouskilpailusta julkaistaan hankintailmoitus HILMAssa ja halukkaat tarjoajat ilmoittautuvat kilpailuun lähettämällä osallistumishakemuksen

24.4.2024

hankintailmoituksessa ilmoitettuun osoitteeseen. Tarjoajien on myös ilmoittauduttava kilpailuun yksityistiekunnan hankintailmoituksessa ilmoittamassa määräajassa päästääkseen mukaan kilpailuun. Hankintailmoituksen julkaisemisen jälkeen yksityistiekunta voi lähettää muistutuksen meneillään olevasta kilpailusta potentiaalisille tarjoajille ja muistuttaa heitä ilmoittautumisesta. Osallistumishakemukset saatuaan tiekunta arvioi ehdokkaiden soveltuvuuden hankintailmoituksessa esitettyjen perusteiden mukaisesti ja lähettää tarjouspyynnöt valituille ehdokkaille. Ainoastaan hankintayksikön valitsema ehdokkaat voivat tehdä tarjouksen. Seuraavassa vaiheessa tiekunta vastaanottaa tarjoukset ja suorittaa tarjousten arvioinnin.

Avoim menettely: Tarjouskilpailusta julkaistaan hankintailmoitus HILMAssa. Kaikille halukkaille yrityksille toimitetaan tarjouspyynnöt ja kaikki voivat jättää tarjouksen. Avoimessa menettelyssä tiekunta voi myös lähettää tarjouspyynnön suoraan soveliaaksi arvioimilleen toimittajille. Tarjoajan soveltuvuuden arviointi tehdään tarjouksen sisääntulon yhteydessä ennen varsinaisen tarjouksen arviointia.

Edellä mainittuja menettelyjä voi myös muokata, kunhan tämä on kerrottu hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Perinteisesti ensimmäisessä vaiheessa on tarkastettu tarjoajien soveltuvuus ja toisessa vaiheessa arvioitu tarjoukset ja valittu kilpailun voittaja. Voidaan toimia myös niin, että tarjoajia pyydetään vakuuttamaan soveltuvuutensa ja vain voittavalta tarjoajalta tosiasiallisesti tarkastetaan soveltuvuuden täyttyminen todistuksista ennen hankintapäätöksen tekemistä.

Tarjouspyynnön ja sen liitteiden sisältö:

- urakan tekninen määrittely riittävällä tarkkuudella
- maksuperusteet (yksikkö- vai kokonaishintaperusteinen urakka)
- maksuehdot ja mahdolliset vakuudet
- muut sopimusehdot
- urakan aikataulu
- kuinka pitkää voimassaoloaika tarjoukselta edellytetään
- pyydetty tarjoajaa vakuuttamaan yhteiskunnallisten velvoitteiden täyttäminen (verojen ja eläkemaksujen maksaminen) tai pyydetty liittää tarjoukseensa todistus verojen ja eläkemaksujen maksamisesta
- Kerrottava, mihin (tarkka osoite) ja mihin mennessä (pvm ja kellonaika) tarjoukset tulee toimittaa perille ja millä merkinnällä tarjouskuori on varustettava. Tarjousten sisäänjättöaika määritettäessä on huolehdittava siitä, että tarjouslaskenta-aika on riittävä.
- Kerrottava, millä perusteella urakkaratkaisu tehdään. Käytännössä alhaisin hinta lienee tarkoituksenmukaisin ratkaisuperuste, vaikka muitakin ratkaisuperusteita on luvallista käyttää. Muina ratkaisuperusteina voivat tulla kysymykseen erilaiset laatukriteerit tietyin painoarvoin.

24.4.2024

Ennakkoperintärekisteriin merkitsemisen voi tarkistaa internetistä yritystietojärjestelmän (YTJ) maksuttomasta julkisesta tietopalvelusta, osoitteesta www.ytj.fi.

2.2 Urakkaratkaisun tekeminen

Urakkatarjoukset avataan yhtäaikaisesti avaamistilaisuudessa, josta laaditaan pöytäkirja. Pöytäkirjaan kirjataan kaikki saapuneet tarjoukset ja niitä koskevat olennaiset tiedot.

Kaikkien hyväksytyiksi tulleiden yritysten tarjoukset arvioidaan tarjouspyynnössä kerrottuja perusteita noudattaen, minkä jälkeen tehdään tarjousvertailu ja ratkaisu voittajasta. Pöytäkirjaan kirjataan tarjousten arviointia, vertailua ja urakkaratkaisua koskevat olennaiset tiedot.

2.3 Urakkaratkaisusta ilmoittaminen

Tarjouskilpailun ratkaisusta on tehtävä kirjallinen päätös, joka on perusteltava. Päätös lähetetään kaikille kilpailuun osallistuneille ja siihen on liitettävä valitusosoitus markkinaoikeuteen ja oikaisuohje hankintayksikölle osoitettavaa hankintaoikaisua varten. Sekä tarjouskilpailuun osallistuneilla yrityksillä kuin myös hankintayksiköllä itsellään on käytettävissä hankintaoikaisumenettely. Oikaisumenettely tarkoittaa sitä, että hankintayksikkö voi itse korjata jo tekemänsä hankintamenettelyä koskevaa virheellistä päätöstä tai keskeyttää hankintamenettelyn. Yrityksille oikaisumenettely on rinnakkainen menettely markkinaoikeuteen valittamisen kanssa. Asian käsittely markkinaoikeudessa ei estä hankintaoikaisun tekemistä tai käsittelemistä.

Hankintaa koskevat päätökset perusteluineen sekä liitteineen (valitusosoitus ja oikaisuohje) annetaan tiedoksi ensisijaisesti sähköisesti, käytännössä sähköpostitse. Sähköpostiin tulee kirjoittaa, koska päätös on lähetetty, jotta vastaanottajat voivat varmistua sähköpostiviestin kulun viiveettömyydestä. Sähköpostiviestiin voi kirjoittaa esimerkiksi: "Tämä sähköposti on lähetetty pp.kk.vvvv". Sähköpostitse lähetetty päätös katsotaan saadun tiedoksi sähköpostin lähettämispäivänä. Jos päätöksen sähköinen tiedoksianto ei ole mahdollinen, päätös voidaan edelleen antaa tiedoksi myös tavallisena kirjeenä. Tällöin vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon päätöksestä seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei vastaanottaja näytä tiedoksi-annon tapahtuneen myöhemmin. Lähettämispäivää ei lasketa mukaan tiedoksianto aikaan.

2.4 Hankintalainsäädäntöä koskeva neuvonta

Yksityistiekunnat voivat kääntyä hankintalain sisältöä ja soveltamista koskevissa kysymyksissä työ- ja elinkeinoministeriön ja Suomen Kuntaliitto ry:n ylläpitämän julkisten hankintojen neuvontayksikön (JHNY) puoleen. Neuvonta on maksutonta. Neuvontayksikkö ylläpitää verkkosivuja www.hankinnat.fi. Verkkosivuilla löytyy julkisia hankintojen koskeva keskeinen lainsäädäntö, ajankohtaisia hankintauutisia, kolumneja ja vieraskyniä sekä keskeistä hankintoihin liittyvää oikeuskäytäntöä. Lisäksi sivuilla on ohjeistusta hankinnan sisällön määrittelyyn liittyen.

Neuvontayksikkö vastaa sähköpostitse ja puhelimitse hankintalain soveltamiseen liittyviin hankintayksiköiden esittämiin kysymyksiin. Neuvonta on maksutonta. Lisätietoja julkisten hankintojen neuvontayksiköstä saa työ- ja elinkeinoministeriön internetsivuilla osoitteesta www.tem.fi.

24.4.2024

3 Hankintalain kynnysarvojen alle jäävien hankkeiden kilpailuttaminen (vapaamuotoinen kilpailutus)

Jos yksityinen tiekunta saa julkisyhteisöltä avustusta yli puolet hankinnan arvosta, mutta hankinnan arvo ei ylitä kansallista kynnysarvoa, hankintalaki ei tule sovellettavaksi.

Vaikka hankinta ei kuuluisi hankintalain soveltamisalaan, tulee kaikista vähintään 20 000 euroa (+ alv.) maksavista hankinnoista pyytää tarjouksia useammalta kuin yhdeltä tavarant- tai palveluntoimittajalta.

Tällaiseen pienhankintaan liittyvät asiakirjat on säilytettävä osana hallinto- ja kirjanpitoaineistoa, ja ne tulee toimittaa pyydetessä valtionapuviranomaiselle.

Tämä tarkoittaa sitä, että jos avustuksen saaja hankkii yli 20 000 euroa (+alv) maksavan tuotteen tai palvelun, on tarjouksia tiedusteltava vähintään kahdelta eri taholta. Tarjoukset tulisi yleensä pyytää kirjallisesti, kuten sähköpostilla. Saadut hintatiedot on aina tallennettava ja liitettävä osaksi avustetun toiminnan tai hankkeen aineistoa.

Kirjalliset tarjoukset tulee pyytää ELY-keskukseen toimitetun kustannusarvion suoritemäärillä ja -yksiköillä sekä ELY-keskukseen toimitetulla ja ELY:n hyväksymällä suunnitelmalla (työselostus ja kantavuusmittausraportit). Tarjouksen tekoon tulee antaa vähintään 2 viikkoa aikaa.

Mikäli hanke sisältää valtionavustuksen piiriin kuulumattomia suoritteita, hankintayksikön tulee vaatia tällaiset suoritteet tarjouksissa yksikköhinnoin eriteltynä. Esim. mikäli tiekunta haluaa omalla kustannuksellaan sisällyttää hankkeeseen valtionavustuksen piiriin kuulumattomia murskeita, tulee murskehinnat olla tarjouksissa yksikköhinnoin eritelty.

Tarjoajia on kohdeltava tasapuolisesti ja hankintalain periaatteita on noudatettava; tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu, avoimuus ja suhteellisuus. Tarjousten avaustilaisuuteen ja arviointiin ei saa osallistua henkilö, jonka yksityinen etu saattaa olla ristiriidassa tiekunnan edun kanssa.

Tarjouskilpailun ratkaisusta on tehtävä kirjallinen perusteltu päätös pöytäkirjaan.

Seuraavat hankintaan liittyvät asiakirjat on toimitettava ELY-keskukselle viipymättä, kuitenkin ennen töiden aloittamista:

- tarjouspyyntö
- saadut tarjoukset (Hinnat)
- hankintapäätös perusteluineen

Tiekunnan tulee säilyttää kaikki kilpailutukseen liittyvät asiakirjat ja ne tulee pyydetessä esittää ELY-keskukselle.

Hankintaa ei saa jakaa eriin tai osittaa hankintalain soveltamisen välttämiseksi. Tämä ei kuitenkaan estä hankinnan jakamista eriin tapauksissa, joissa kunkin erän hankinta toteutetaan lain menettelytapojen mukaisesti. Jos esimerkiksi urakan materiaalit ja työ hankintaan erikseen, molempien erien hankinnassa on

24.4.2024

kiinnitettävä huomiota kynnysarvojen ylittymiseen. Eli hanketta ei saa keinotekoisesti jakaa osiin hankintalain mukaisten kynnysarvojen alittamiseksi. Materiaalien hankinnassa noudatetaan tavarahankintojen kynnysarvoa ja rakennustyön hankinnassa rakennusurakan kynnysarvoa. Tavarahankintojen kansallinen kynnysarvo on 60 000 euroa. Jos tiekunta saa avustusta yli puolet hankinnan arvosta ja tiekunnan tekemän tavara- hankinnan arvo on 60 000 euroa tai enemmän, tavarahankinta täytyy tehdä hankintalain menettelysäännösten mukaisesti.

Esimerkki 1: Tiekunnan **tien perusparannushankkeen hyväksytty kokonaiskustannusarvio** on 65 000 euroa (**alv 0 %**) ja tiekunnalle myönnetään avustusta hankkeeseen yli puolet (> 50 %). Jos tiekunta tekee tällaisessa hankkeessa 50 000 euron (**alv 0 %**) tavarahankinnan, ei hankintalaki tule sovellettavaksi, mutta tiekunnan **tulee kilpailuttaa hanke vapaamuotoisesti**. Tavarahankinta käsittää tien perusparannushankkeessa esim. tien varteen kasalle toimitetun murskeen.

Esimerkki 2: Tiekunnan **tien perusparannushankkeen hyväksytty kokonaiskustannusarvio** on 130 000 euroa (**alv 0 %**) ja tiekunnalle myönnetään avustusta hankkeeseen yli puolet (> 50 %). Jos tiekunta tekee tällaisessa hankkeessa 60 000 euron (**alv 0 %**) tavarahankinnan, **tulee tiekunnan kilpailuttaa hanke hankintalain säännösten mukaisesti**. Tavarahankinta käsittää tien perusparannushankkeessa esim. tien varteen kasalle toimitetun murskeen tai putkisillan.